

Obični zelembać (*Lacerta viridis*)

Zelembać je najveći srednjoeuropski gušter, rasprostranjen na području srednje i sjeveroistočne Europe, dok mu se za pravu postojbinu smatra Mala Azija i Južna Europa. Na sjeveru zelembać se može vidjeti u Češkoj i Njemačkoj i sjevernije nije zabilježen. U Hrvatskoj je strogo zaštićena vrsta i može ga se vidjeti u kontinentalnom i gorskom pojasu. Radi se o istočnoj varijanti zelembaća, genetski neznatno različitoj od zapadne varijante mada se smatra da su u Hrvatskoj prisutne obje, iako granica kontakta nije određena. Zelembać spada u razred gmazova, red ljuskaša, podred guštera. Tijelo im je smaragdnozelene do žutozelene boje, trbuh svijetložute boje, dužine tijela do 13 cm, sa dvostruko dužim repom koji može dostići dužinu i do 40 cm. Veoma aktivan gušter, a još ga je Dante opisao kao okretnog i brzog kao munja, koji se skriva u grmlju ili pod kamenjem a nerijetko traži u opasnosti pribježište i na drvetu. Preferiraju grmoliku vegetaciju, osunčane kamenjare ili livade, za njihovo brzo kretanje presudan je dugačak rep. Mužjaci su naravno krupniji, s većom glavom. Ukoliko se na zelembaća naiđe iznenada, ostaju prestravljeni i nepomični i tada ga se može relativno lako i uhvatiti. Zelembać će se naravno zdušno braniti, ali njihovi ujedi su bezopasni. To nije slučaj kod međusobnih borbi prilikom parenja, kada se često dešava da pobijeđeni mužjak osim bez časti ostaje i bez repa. Kao i svi gušteri, zelembaći žive u snošljivom miru, dok prema mlađim pripadnicima svoje vrste i slabijim vrstama ne propuštaju ispoljavati nadmoćnost. Zanimljivo je da se kod ženki mogu javiti i različiti varijeteti u boji, pa je zabilježena i melanistička varijanta zelembaća, odnosno potpuno crna boja. Genetska razlika između istočnog i zapadnog varijeteta zelembaća, isto tako očituje se samo u boji grla mlađih jedinki koja je kod istočnog varijeteta bijela, a kod zapadnog varijeteta zelena. Zelembaći se hrane insektima, larvama, crvima i puževima, proždiru i manje guštere a nerijetko ugrožavaju i gnijezda ptica. Naime, njihova sposobnost penjanja dobro im služi za pljačkanje jaja i ptica iz gnijezda, a toliko su jaki i moćni da su i manje ptice u odnosu na njih nemoćne. Parenje im započinje u svibnju i početkom lipnja i tada mužjaci osim dobivene karakteristične plave boje vrata i donje vilice ispoljavaju i jaču agresiju prema suparnicima. Ženke polažu 5-20 jaja, okrugla, veličine graška i snježnobijele boje. Nakon sedam tjedana izlegu se mladi zelembaći, koji dalje provode život kao odrasli, a postaju spolno zreli nakon druge godine života. Zimsko spavanje odnosno hibernaciju, zelembaći započinju početkom listopada a bude se početkom travnja. Izuzetak su populacije u Grčkoj i Italiji koje ostaju aktivne tijekom cijele godine. U Hrvatskoj je zbog uništavanja staništa zelembać dobio status strogo zaštićene vrste, a često postaje i roba crnog tržišta na putu ka privatnim terarijima.

Stručni suradnik Mario Raguž, dipl. ing.